

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:3, Issue:11
sssjournal.com

pp.1548-1556
ISSN:2587-1587

2017
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 13/11/2017 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 13/12/2017
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 14.12.2017

XX. YÜZYILIN BAŞINDAN CUMHURİYETİN İLANINA SİNOP'TA EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ (1900-1923)

XX. EDUCATION-ACTIVITIES IN SİNOP ON AN ANNOUNCEMENT OF THE REPUBLIC OF TURKEY FROM THE CENTURY (1900-1923)

Okutman Dr. İsmail EFE

Kırıkkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, efe5772@gmail.com,
Kırıkkale/Türkiye

ÖZ

Anadolu'nun ilk Türk Medresesi olarak bilinen Alâeddin Medresesi'ne daha 1262 yılında sahip olan Sinop, bu eğitim müessesesi sayesinde uzun asırlar önemli bir bilim ve kültür merkezi olmuştur. Selçuklu Devleti, Pervaneoğulları, Candaroğulları beylikleri ve Osmanlı idaresinde dönemin önemli bilim adamları Sinop'ta himaye görmüştür. 1461 tarihinde Osmanlı idaresine giren Sinop, 1853 yılındaki Rus Donanması'nın baskınından itibaren eğitim hayatında büyük bir gerileme yaşamaya başlamıştır. Sinop'ta özellikle I. Dünya Savaşı yılları eğitim faaliyetlerinin tamamen ortadan kalktığı yıllar olmuştur. 23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından sonra, Anadolu'nun diğer vilayetlerinde olduğu gibi Sinop'ta da tamamen durmuş olan eğitim faaliyetleri, yeniden yapılandırılmaya başlanmıştır. İlk etapta ilk öğretimle birlikte özellikle orta öğretim kurumları ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır. Ülkede bir taraftan istiklal mücadelesi verilirken bir taraftan da eğitim alanında mücadeleye devam edilmiştir. 1922 yılına gelindiğinde Sinop merkezde 12 ilk okulun (iptidai mektebi) açılmasına karar verilmiş olmasına rağmen, ancak 10 okulda eğitim verilebilmiştir. Aynı yıl Sinop, Boyabat, Ayancık, Gerze ilçeleri ve Durağan Nahiyesi'nde kapalı halde bulunan medreseler tekrar açılmıştır. Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra Atatürk önderliğinde, Türk toplumunu çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırabilmek için eğitim ve öğretimin ilk okuldan ortadan kalktığı kadar her alanında köklü çözümlere gidilmiştir. Eğitim alanındaki bu çalışmalardan Sinop'ta beklendiği kadar olmasa da payına düşeni almıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Eğitim, Osmanlı Dönemi, Milli Mücadele Yılları

ABSTRACT

Sinop, which was the first Turkish Medrese of Anatolia and was founded in 1262 by Aladeddin Medrese, has been a center of science and culture for many centuries thanks to this educational institution. Seljuk State, Pervaneoğulları, Candaroğulları principalities and important scholars in Ottoman rule were protected in Sinop. Entering the Ottoman administration in 1461, Sinop began to suffer a great decline in education since the raid of the Russian Navy in 1853. The years of World War I, especially in Sinop, have been the years of educational activities. After the opening of the Grand National Assembly in Ankara on April 23, 1920, educational activities, which have been completely halted in Sinop as in other provinces of Anatolia, have been restructured. In the first stage, with the primary education, new regulations were made especially concerning the secondary education institutions. While the struggle for independence was given from one side in the country, the struggle continued in the field of education from the other side. By 1922, although it had been decided to open 12 primary schools in the Sinop center, only 10 schools could be trained. The same year, the medresses were closed again in Sinop, Boyabat, Ayancık, Gerze districts and Stable Nahiyesi. After the declaration of the Republic, Atatürk under the leadership of the Turkish civilization in order to reach the level of contemporary civilization education and training in all areas ranging from primary school to higher education has gone through radical solutions. He has received his deductions from these studies in the field of education as much as he had expected in Sinop.

Keywords: Sinop, Education, Ottoman Period, National Struggle Years

1. GİRİŞ

1.1. Türk Hakimiyetine Girişinden Osmanlı İdaresine Sinop'ta Eğitim

Türk eğitim tarihinde önemli bir yere sahip olan Sinop'ta, eğitim alanındaki faaliyetlerin kökenleri Anadolu Selçuklu Devleti'ne kadar dayanmaktadır. Anadolu'nun ilk Türk medresesi olarak kabul edilen Süleyman Pervane Medresesi Sinop'ta kurulmuştur. Selçuklu Veziri Muinüddin Süleyman Pervane tarafından Sinop, 1261 yılında Trabzon Rumlarının elindengeri alınınca Sultan IV. Kılıçarslan, bu başarısından dolayı, Sinop ve çevresini Muinüddin Süleyman Pervane'ye temlik olarak verdi. Selçuklu Veziri Muinüddin Süleyman Pervane kendisine temlik olarak verilen Sinop'un kurtarılması hatırası olarak 1262 yılında şehirde Süleyman Pervane Medresesi'ni yaptırdı. Süleyman Pervane tarafından yaptırılan bu medrese gerek halk arasında gerekse Evkaf kayıtlarında yanlış olarak "Alâeddin Medresesi" olarak bilinmektedir. Pervane Medresesi, Selçuklu Devleti, Pervanoğulları Beyliği, Candaroğulları Beyliği ve Osmanlı Devleti dönemlerinde ilim hayatında önemli bir yere sahip olmuştur (Ülkütaşır, 1976:120-121).

Selçukluların son dönemlerinde ve XIII. Yüzyılın ikinci yarısında yarım asır kadar bağımsızlığını muhafaza eden Sinop merkezli Pervanoğulları Beyliği döneminde, ilime ve ilim adamlarına büyük değer verilmiştir. Bu dönemde Fahreddin-i Iraki, Şeyh Müeyyedüddin Mahmud el-Cendi gibi bazı tanınmış bilim ve düşünce adamları Sinop'ta himaye edilmiştir (Başoğlu, 1978:98-10; Dikmen, 1956:78-83; Öz, 2012:253).

XIII. yüzyılda Türkistan'ın Cend şehrinde doğan ve sonraki yıllarda Anadolu'ya gelerek, hayatının son dönemlerini Pervanoğulları hizmetinde geçiren Mahmud el-Cendi, Sinop'ta hazırladığı "Asâr-ı Ahadî ve Esrâr-ı Ahmedî" adlı eserini, Pervanoğlu Muineddin Mehmed Bey'e sunmuştur (Bayram, 1988:386-387).

Candarogulları Beyliği döneminde de ilim hayatındaki önemli yerini muhafaza eden Süleyman Pervane Medresesi'nin yanı sıra Sinop ve çevresinde pek çok cami, medrese, imaret, han, hamam, türbe ve çeşme inşa edilmiştir. Bu eserler arasında, Candaroğulları beylerinden İsfendiyar Bey'in, Boyabat'ta yaptırdığı medrese dikkat çekicidir (Yücel, 1988:130-137). Boyabat'ın Mana kasabasındaki medresede müderrislik yapmakta olan Mevlânâ Muhyiddin, öğrencileriyle ders müzakerelerinde bulunuyordu. Bu hizmetine karşılık Mevlânâ Muhyiddin'evakıf yerleri tahsis edilmiş ve ayrıca, İsfendiyar Bey Hamamı hasılatından da pay ayrılmıştı. Sinop'ta Sultan Alâeddin Cami'nin vakıf gelirlerinden de Sinop'ta görev yapmakta olan müderrislere önemli bir meblağ ayrılıyordu (Yakupoğlu, 2007:579).

XIV. Yüzyılın ikinci yarısı ile XV. Yüzyılın ilk yarısında Sinop sarayı, birçok bilgin, şair ve sanatkârı toplayan ve himaye eden bir merkez durumundaydı. Candaroğulları Beyliği döneminde bilim ve sanat alanındaki çalışmaların Türkçe yapılması, Türkçenin bilim ve sanat alanında gelişimine katkı sağlamıştır (Başoğlu, 1978:122-123). Sinop'ta ortaya konan birçok eserin Türkçe yazılması, Türk kültürünün yaşatılmasına ve yayılmasına olduğu kadar, coğrafyanın Türkleşmesine de hizmet etmiştir. İktisadi durumları iyi olan Candaroğulları Beyliği döneminde, beylerin destekleri sayesinde Sinop'ta kültürel seviye yükselmiştir (Sinop 1973 İl Yıllığı, 1974:7; Yücel, 1993:149).

1.2. Osmanlı Dönemi 1461-1899 Yılları Arasında Sinop'ta Eğitim

1461 tarihinde, Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı idaresine giren Sinop, sahip olduğu medreseler sayesinde bir müddet daha ilim ve kültür alanında gücünü muhafaza etti. Sinop'un bilim ve kültür alanında ulaştığı seviye, 1640 yılı Nisan ayında Sinop'u ziyaret eden Evliya Çelebi Seyahatnamesinde de görülmektedir. Evliya Çelebi eserinde, Sinop şehrinde 16 mescit, 1 medrese, 60 sıbyan mektebi, 1 darü'l-hadîs ve darü'l-kurrâ bulunduğunu kaydetmektedir (Evliya Çelebi, 1999:43-44). Ancak, 1853 yılındaki Rus Donanması'nın Sinop baskınından itibaren iktisadi açıdan ve nüfus bakımından büyük bir gerileme yaşamaya başlayan Sinop, ilim hayatında da gerilemeye başladı (Çoban, 2006:463-464).

Avrupa'da ortaya çıkan endüstriyel gelişme karşısında Osmanlı Devleti, eski üstünlüğünü yitirip zayıflamaya başlayınca, yöneticiler birçok alanda yenileşme hareketlerine giriştiler. Devletin yenileşme faaliyetlerine giriştiği alanların başında eğitim öğretim geliyordu (Arı, 2002:183). "Osmanlı Devleti'ndeki kötü gidişi durdurmak amacıyla eğitim ve öğretimin teşkilatlı bir hale getirilmesi yönündeki ilk ciddi çalışmalar Islahat Fermanı'ndan sonra başladı. 1866 yılında Maarif-i Umumiye Nezareti'nin kurulmasıyla eğitim öğretimin devletin kontrolü altına alınması yönünde önemli bir adım atıldı (Shaw, 1983:142). Batı eğitim sistemleri örnek alınarak hazırlanan Maarif-i Umumiye Nezareti Nizamnamesi'ne göre eğitim; ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim kurumları olarak düzenlendi. 1876'da ilan edilen Kanun-i Esasi ile Osmanlı vatandaşlarının tamamı için ilköğretimin zorunlu hale getirilmesi kararı, eğitimin modernleştirilmesi ve yaygınlaştırılması bakımından önemli bir adımdı (Okur, 2005:201).

Eğitim alanında önemli adımların atıldığı bu dönemde Sinop, Kastamonu Vilayeti'nin bir sancağı durumundaydı. 1871 yılı itibariyle; 71'i Sinop merkezde, 124'ü Boyabat, 26'sı İstefan kazalarında olmak üzere Sinop Sancağı genelinde toplam 221 sıbyan mektebi bulunuyordu. Ancak bu tarihten itibaren 19. Yüzyılın sonlarına doğru Sinop Sancağındaki sıbyan mekteplerinin sayısının hızla azaldığı görülmektedir. 1899 yılı Kastamonu Vilayet Salnamesi'nde Sinop Sancağı'nda toplam 165 sıbyan mektebinin bulunduğu görülmektedir. Sıbyan mekteplerinin sayısının hızlı bir şekilde azaldığı bu dönemde Sinop Sancağı'ndaki rüştiye mektepleri aynen varlıklarını korumuştur. 1871 yılı salnamesinde; 1'i Sinop merkezde, 1'i de Boyabat Kazası'nda olmak üzere Sinop Sancağı genelinde yer alan 2 rüştiye mektebinin, 1899 Vilayet Salnamesi'nde de yerini koruduğu görülmektedir. 1899 yılı itibariyle Sinop Sancağı'nda bulunan medreselerin sayısı ise; 3'ü Sinop merkez, 3'ü de Boyabat Kazası'nda olmak üzere toplam 6'dır. Aynı tarihte 3'ü Sinop merkez, 1'i Boyabat, 1'i Ayancık, 1'i de Çekli de olmak üzere Sinop Sancağı genelinde 6 iptidai mektebi bulunmaktadır. 1899 yılında Sinop Sancağı merkezinde 1 tane de Mülki İdadi bulunmaktadır. Ayrıca Sinop Sancağı'nda 1871 yılında toplam 5 gayrimüslim okulu vardır. 1899 yılında ise Sinop Sancağı'nda kız ve erkek olmak üzere iki Rum sıbyan mektebi bulunmaktadır (Çoban, 2006:463-470; Okur, 205:201).

1.3. XX. Yüzyılın Başından Milli Mücadele Yıllarına Sinop'ta Eğitim

XIX. Yüzyılın sonlarında Sinop Sancağı'nda eğitim öğretime katılma oranlarının çok düşük olduğu görülmektedir. Katılımın düşük olmasında en büyük etken yeterli eğitim kurumlarının olmamasıdır. 1894/1895 yılı itibariyle Kastamonu Vilayeti genelinde bulunan okul sayısının 331 olduğu dikkate alındığında, Sinop Sancağı'na bu sayıdan düşen payın ne kadar düşük olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı tarihte, Kastamonu Vilayeti sınırları dahilinde okula devam eden öğrenci sayısı; 3.670 kız, 38.900 erkek olmak üzere toplam 42.570'dir. Bu sayı okula gitmesi gereken çocukların sadece yüzde 4.06'sına tekabül etmektedir. Sinop Sancağı'nda da aynı oranların geçerli olduğunu kabul edersek, okullaşma oranının % 4 civarında olduğu, okula gitmesi gerekenlerin % 96'lık kısmının bu imkândan mahrum kaldığı açıktır. Aynı tarihte Sinop Sancağı'nın da bağlı olduğu Kastamonu Vilayeti'nde yaşayanların 401.000'i okuma yazma bilmemektedir. Bu rakamlar Kastamonu Vilayeti toplam nüfusunun yüzde 42.94'nün okuma yazma bilmediğini göstermektedir (Karpat, 2010:443, 445,449).

Yapılan tespitler Osmanlı Devleti'nin gerilemesinin en önemli nedenlerinden birisinin eğitim ve öğretimdeki yetersizlik ve ihmaller olduğunu ortaya koymaktadır. Devletin kuvvetli olduğu yıllarda takip edilen eğitim politikaları, eğitim kurumlarının bozulmadan varlığını sürdürmesi devleti güçlü kılarken, eğitimin kötüye gidişi, devleti de aynı yönde sürüklemiştir. Eğitimi ve dolayısıyla devleti kötü gidişten kurtarmak amacıyla 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında bir dizi batı tarzı reformlar yapılmaya çalışılmışsa da bu gayretler ikili eğitim sisteminin ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır (Kaplukan, 2012:4). Özellikle II. Meşrutiyetin ilanından sonra başlatılan eğitim seferberliği sayesinde okullaşma oranının yetersizde olsa arttığı dikkat çekmektedir. Okullaşma oranında sağlanan artışın yansırı mevcut okulların sınıf ve öğretmen sayıları da artırılmış, bazı köy mektepleri iki-üç sınıflı hale getirilmiştir (Çiçek, 1991:42).

II. Meşrutiyetle beraber kurulan Türk Derneği (1908), Türk Yurdu (1911), ve bunları içine alan Türk Ocağı 25 Mart 1912 kurulmuştur. Türk Ocağı, Türk toplumun da millî duyguların ve millî bilincin güçlendirilmesi, millî kültürün ortaya çıkartılması, halkın eğitim ve kültür seviyesinin yükseltilmesi, millî dilin gelişmesi yönünde olumlu katkılarda bulunmuştur (Aydın, 2016:265). Balkan Harbi'nin kaybedilmesi, Türkiye'de öğretmenlerin ve eğitimin toplumsal değişimdeki öneminin anlaşılmasında, eğitim sistemindeki yetersizliklerin daha iyi fark edilmesinde etkili olmuştur. Ancak, 1914'te Birinci Dünya Harbine girilmesi, 1912'de alınan ve kısmen doğru olan dersleri unutturmuştur. Birinci Dünya Harbi, Meşrutiyetin ilk yıllarında yetişen, eskilere göre daha iyi öğrenim görmüş genç öğretmen neslinin savaşta kırılmasına sebep olmuştur (Akyüz, 2001:268-269).

Savaş nedeniyle, genel bütçenin önemli bir bölümünün savunma giderlerine harcanması, yüksek öğretim ve lise öğrencilerinin askere alınması da eğitimi olumsuz yönde etkilemiştir. Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı sonunda fiilen sona ermesi ve Anadolu'nun işgal edilmesiyle birlikte eğitim işleri savaş koşulları altında devam etmek zorunda kalmıştır. Mondros Mütarekesi'nden sonra başlayan bağımsızlık savaşı sırasında da olumsuzluklar devam etmişse de, eğitimin Milli Mücadele hareketine katkısı çok olumlu olmuştur (Kaplukan, 2012:4).

2. MİLLİ MÜCADELE YILLARINDA EĞİTİM

2.1. Büyük Millet Meclisi'nin Eğitim Alanındaki Faaliyetleri

23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından hemen sonra 3 Mayıs 1920 de 11 bakanlık olarak kurulan Meclis Hükümetinin bakanlıklarına İstanbul Hükümeti'nden farklı olarak "vekâlet"

ismi verildi (Akyüz, 1988:201). Ankara'da kurulan Maarif Vekaleti, 4 genel müdürlük, 3 müfettişlik bir de program komisyonundan teşekkül ettirildi (TBMM/ZC, C.I:202-206). Bu sırada mali sıkıntılar ve başkaca nedenlerle okulların kapalı olması, halkın genel müdürlüklere, Vekâlete protesto telgrafları çekmelerine sebep oluyordu. Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nde Maarif Vekaleti'ne getirilen Dr. Rıza Nur, vekaletin Anadolu'nun tamamında bir örgütlenme sorununu aşamadığı, gerektiğinde tartışma mevzuu olan hususlarda derhal müdahale etmekte geciktiği şeklinde eleştirilere maruz kalıyordu. Bu eleştiriler karşısında Dr. Rıza Nur içerisinde bulunduğu durumu şöyle açıklıyor; "Dosya yok, memur yok, mütehassıs yok, iş görmek müşkil, merkez teşkilatını tevhid etmeye çalışıyorum. İptidai ve Yüksek Mekteblerin tedrisatını Türkçeleştirdim, el-kabı kaldırdım, sultanilere lise ismini verdim" (Nur, 1968:529-530). Bütün sıkıntılara ve imkansızlıklara rağmen Maarif Vekâleti, eğitim mücadelesini bırakmamış başta para meselesi olmak üzere sorunları sık sık meclisin gündeme getirerek çözüm aramaya devam etmiştir (TBMM/ZC, C.V:282).

Milli mücadelenin en kritik döneminde bile eğitim meselesi öncelikli konulardan biri olmuştur. Eğitim öğretimde herhangi bir aksama meydana gelmesini istemeyen Ankara Hükümeti, bunun için çeşitli tedbirler almıştır. Bunlardan birisi de TBMM'de 7 Mart 1921 tarihinde, medrese mensuplarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin askerliklerinin tecili ve silâh altında bulunan öğretmenlerin tekrar eğitim vazifesine dönmesi kanunu olmuştur (TBMM/ZC, C.VI:524-525). TBMM felaketlerin başlıca sebebinin cehalet olduğunu, buna mukabil ülkedeki öğretmenlik mesleğinin henüz tekarrür etmediğini, yeterli himayeyi görmediğini, I. Dünya Savaşı'nda pek çok öğretmenin öldüğünü, mücadele içinde bulunduğumuz bu günlerde öğretmenlerin kendi başlarına cepheye gitmelerinin doğru bir hareket olmadığını, ihtiyaç nispetinde cepheye gönderilmesi gerektiğini dile getirdi (TBMM/ZC, C.VIII:70).

Öğretmenler kendilerine tanınan bunca imtiyaza rağmen, vatan savunmasından kaçmayarak tüm varlıklarıyla kurtuluşta önemli görevler üstlenmiştir. Bu görevlerinden belki de en önemlisi savaş şartlarına rağmen Anadolu da eğitim mücadelesinin hiçbir zaman durmamış olmasıdır. Öğretmenlerin bir diğer faaliyetleri de millî kurtuluşa muhalefet eden asiler ile ilgilenmek olmuştur. Bu asileri teskin etmek amacıyla oluşturulan nasihat heyetlerinde öğretmenler büyük bir görev üstlenmiştir (Akyüz, 2001:289). Vatan savunmasında yalnız öğretmenler değil, onların yetiştirmekle mükellef oldukları öğrencileri de sorumluluklar üstlenmiş ve bunları layıkıyla yerine getirmişlerdir. Birçok okul özellikle öğretmen okulları ve lise öğrencileri silâh altına alınarak her daim savaşa hazır bulunmuşlardır. Küçük yaştaki öğrenciler, istihbarat toplamak, düşmanı yanlış bilgilerle şaşırtmak, hastaların yaralarını pansuman yapmak, su taşımak gibi hizmetlerle görevlendirilmişlerdir (Göldaş, 1981:120).

Özellikle kurtuluş mücadelesinde kritik bir safhada bulunduğu 15-21 Temmuz 1921 tarihinde Ankara'da I. Maarif Kongresi'nin toplanması anlamlıdır. Ankara'da toplanan Maarif Kongresi, milli hareketin, milli eğitime verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır. Yurdun her tarafından gelen 250'den fazla erkek ve kadın öğretmeni bir araya getiren kongreyi, Mustafa Kemal Paşa cepheden gelerek açmış ve çok önemli bir konuşma yapmıştır (Akyüz, 2001:279). Mustafa Kemal'in bu kongreyi yapmasındaki amacı, eğitici kadronun eğitim meselesiyle ilgili görüşlerini almaktır. Kongrenin açış konuşmasında üzerinde durduğu ana tema, savaş kazanıldıktan sonra Türkiye'nin milli bir devlet olacağı ve ancak çağdaş bilince erişmiş bir milli eğitimle yetişmiş bir millet ile korunabileceği idi. Bu durum Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Maarif Nezareti'nin ilk programında da vurgulanmıştır (Akgün, /45/807/10272).

15 Temmuz 1921 tarihli Kongrenin gündeminde, istatistikî bilgiler, nüfusun unsurlara göre taksimi, mekteplerin sayısı ve dereceleri, mektep binaları, öğretmenlerin sayısı, öğretmenlerin dereceleri, öğrencilerin sayıları ve dereceleri, öğrenci velilerinin işi, kız okulları ve sayıları, Meşrutiyetten beri memleketin eğitim durumu, ecnebi okulları ve sayıları, her derecedeki okulların gelişmesi ve modernleşmesi için düşünülen çareler yer almıştır (Güneş, 2009:340). Bu kongrede alınan kararlarla Türkiye'de Cumhuriyet sonrası eğitim reformlarının temelleri atılmıştır (Demirtaş, 2008:158;Akyüz, 1983:65). 1921 yılı sonlarına gelindiğinde, I. BMM Hükümeti'nin kontrolündeki bölgelerde özel idarenin fedakârlıklarıyla ayakta kalmayı başaran öğretmen okullarının sayısı 14, öğrenci sayısı ise, 900 olarak belirlenmiştir (Göldaş, 1981:195).

2.2. Sinop'ta Eğitim Alanında Yapılan Çalışmalar

1920 yılının Haziran ayında bağlı bulunduğu Kastamonu'dan ayrılan Sinop, Gerze, Ayancık ve Boyabat ve Sinop merkez ilçe olmak üzere dört ilçeli, beş beldeli, 475 köyü bulunan ayrı bir idari birim haline getirildi. 1920'lerde ülkenin genelinde olduğu gibi Sinop'ta da eğitim birçok nedene bağlı olarak oldukça geri kalmış durumdaydı. Okulların sayısının yetersiz olması, gerekli eğitim-öğretim araçlarının yetersizliği, hocaların modern anlamda eğitim-öğretim yöntemlerine sahip olmamaları eğitimin temel sorunlarından idi. O tarihlerde ne mektepler nede öğretmenler genç dimağlara fikri ve iradi bir terbiye verebilecek durumdaydı. Zorunlu

eğitim mümkün mertebe uygulanmaya çalışılıyordu, ancak özellikle köylerde öğretmenlerin sayı olarak çok yetersiz oluşunun yanı sıra, mevcut öğretmenlerin eğitim öğretime ve Maarif Vekâleti'nin yayınladığı tamime çok uzak birtakım şahıslar olmaları, Sinop'ta eğitimin iptidai şekli kurtulmamasına sebep oluyordu. Merkezlerde olduğu gibi Sinop köylüsü de okuma yazmaya son derece heveslidir. Yegâne arzuları çocuklarının bir mektubu bir gazeteyi okuyabilmesi ve yazabilmesidir. Öteden beri merkez ve merkeze bağlı köylerde köy okulları devletten katkı almadan bazı öğreticileri istihdam etmişler ve masraflarını da kendileri karşılamışlardır. Ancak bunların sayısı savaş nedeniyle oldukça azalmıştır.

Sinop köylüsündeki okuma hevesinin tatmin edilememesinin sebeplerini araştıran Sinop Livası Tedrisat-ı İptidaiye Meclisi, Sinop dahilindeki bütün iptidai öğretmenlerini tatil esnasında Sinop merkezde topladı. Eğitimin temel unsurlarından biri olan öğretmen meselesine el atılmış, öğretmenlerin belirli bir seviye ve kalitede olmalarına özen gösterilmiştir. Öncelikli olarak okullarda görev yapacak olan öğretmenlerin eğitilmesi gerektiği düşünüldüğü için, öğretmenler Sinop merkezde bir kursa tabi tutulmuştur. Kurs sonunda ortalamanın altında soruların yer aldığı bir sınava tabi tutulan öğretmenlerden ancak 48 kişi başarı ile çıkabilmiştir. Eğitimde belirli bir kalite seviyesinin tutturulması önemli görüldüğünden yeterli ehliyete sahip öğretmenlerin yetiştirilmesine kadar öğretmensiz okullar kapatılmıştır. Ehliyetli öğretmenlerin görevlendirildiği köylerde ise okullar hemen eksiklikleri tamamlanarak eğitim faaliyetine başlanmıştır (Mehmed Said, 1922:21,33).

İlk öğretimle birlikte orta öğretimde ele alınmış, 1920 yılı başından itibaren Sinop'ta, özellikle orta öğretim kurumları ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır. Daha önce kapatılmış olan Dar'ülmualimin Mektebi 1920 yılında tekrar açılmış ancak, bütçe ve öğretmen sıkıntısı nedeniyle İdadiyle birleştirilmiştir. Çok zor şartlarda birleştirilerek eğitim faaliyetine devam etmeye çalışan her iki okulun müdürlüğünü Hafız Ali Nazif Bey üstlenmiştir. Bir taraftan istiklal mücadelesi verilirken bir taraftan da eğitim alanında mücadeleye devam edilmiştir. 1922 yılına gelindiğinde Sinop merkezde 12 ilkokul (iptidai mektebi) için bütçeye para konmuş olmasına rağmen, şartların elvermemesi nedeniyle ancak 10 okulda eğitim verilebilmiştir (Sinop İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim, 1998:102-103, 105; Altun, 2012). Aynı dönemde Sinop merkeze bağlı 16 köy okulunda da eğitim faaliyetlerine devam edilmiştir. 1922 yılında Sinop'un kazalarından Boyabat'ta bir erkek ve bir kız merkez okulunda ve Boyabat'a bağlı 23 köyde eğitim faaliyetleri yürütülmüştür. Ayancık Kazası dahilinde bir erkek ve bir kız merkez okulu ile 22 köy okulunda, Gerze Kazası'nda da iki erkek ve bir kız merkez okulu ile 10 köy okulunda eğitim faaliyetlerine devam edilmiştir. Bu okullar masrafları devlet bütçesinden karşılanan resmi okullardır. Ayrıca Sinop merkezde bir vakıf erkek ve bir özel kız okulu bulunmaktadır.

Bütün bu okullar tamamı Maarif Nezareti tarafından belirlenen programlara uygun olarak eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmektedir. Kaza merkezlerinde ve beldelerdeki okullarda mümkün olduğu kadarıyla uygulanmaya çalışılan Maarif Nezareti programı köy okullarının büyük bir kısmında tam olarak uygulanamamıştır. Programın uygulanamamasının nedenlerinden biri de eğitim araç ve gereçlerinin yoksunluğudur. Köy okullarının büyük kısmında eğitim ve öğretimin tek öğretmenle yapılması, öğrenci sayısının az 80-90 kişi olması ve üç devreyi kapsayan altı sınıfın yine tek öğretmen tarafından okutulması programın uygulanmasının önündeki en büyük sorunlardır (Mehmed Said, 1922:33-34, 47).

Sinop'ta tek sorun eğitimcilerden ibaret değildi, eğitim yapacak okul binaları, ders araç gereçleri gibi birçok problem vardı. Kaza merkezlerindeki ve köylerdeki okul binalarının tamamı ahşaptı ve özellikle köylerde bulunan okul binaları Abdurrahman Paşa'nın Kastamonu Valiliği sırasında yaptırdığı binalardı. Bu okul binalarının büyük çoğunluğu iki dersane ve bir öğretmen odasından ibaretti. Bu binalar uzun yıllar tamir ve tadil görmediği için çoğu harap ve metruk durumdaydı. 1921 bütçesinden verilen tahsisatla biraz tamirat yapılmışsa da hala ihtiyaçları karşılayacak durumda değillerdi. Boyabat ve Ayancık merkezlerinde bulunan erkek mektepleri binası kira ile tedarik edilmiştir. Boyabat ve Gerze kaza merkezlerinde altışar dersaneli kâgir birer okul binası inşa ediliyordu. 1921'de Sinop'ta bir kız, Ayancık'ta bir erkek olmak üzere iki okulun inşaatına başlanmasına karar verildi (Mehmed Said, 1922:49).

Eğitim-öğretim için uygun olmayan Resmi İnas Mektebi için yeni bina yapmak üzere 1922 bütçesine 150.000 kuruş konuldu. Bu meblağın 42.215 kuruşu mektep arsının istimlakı, 5.785 kuruşu ise usta masraflarına tahsis edildi. Ancak 1922 bütçesine konulan miktarın yeterli olmaması üzerine, mektebin tamamlanabilmesi için 1923 yılı bütçesinden de eklemeye yapıldı. 1923'de sadece beş mezun veren Dar'ülmualimin Mektebi, 1923-1924 eğitim ve öğretim yılında tekrar kapatıldı. Kapatılan okulun erkek öğrencileri Kastamonu ve Trabzon'a, kız öğrencileri ise Edirne'ye gönderildi (Sinop İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim, 1998:76-78, 83, 87).

Maarif Vekâleti'nin Sinop merkezde bulunan Dar'ülmualimin Mektebi (Erkek Öğretmen Okulu)'nu kapatma kararı, Sinop Gazetesi'nde yayımlanan "Maarifte Terakki mi Terdi mi?" başlıklı yazıda eleştirilerek şöyle

denilmiştir: ...*Sultanî Mektepleri ve Vilayet merkezlerine Erkek ve Kız Öğretmen Okulları yapılıyor. Livaların bu okullardan birisine olsun sahip olmaya hakkı yok mu? Bu program Liva halkını sadece İptidai tahsiliyle ve cehalet içerisinde bırakmaktan başka bir netice verir mi? Maarif Vekâletinin yanlış olduğunu gördüğümüz bu kararını düzeltecekleri ümidindeyiz.* (Sinop Gazetesi, 9 Temmuz 1923:1).

Sinop'ta eğitim ve kültür hayatına katkı sağlayacak önemli adımlardan biri de Vilayet Matbaası'nın kurulması oldu. 07.12.1921 tarihinde verilen kararla, yeni kurulan Sinop Vilayet Matbaası'nın İstanbul'dan getirilen kâğıdından gümrük vergisi alınmayarak desteklenmesine karar verildi (BCA, S:1257, D:249-14, F:30.18.1.1, Y:4.40.17). 1921'de kurulan Sinop Vilâyet Matbaası, kentteki basın yayın hizmetlerini uzun yıllar tek başına sürdürdü. Vilâyetin resmî gazetesi olan Sinop Gazetesi, 1922 yılından itibaren aralıklı olarak bu matbaada basıldı. Ayrıca Sinop Türk Ocağı Dergisi Türk Bahçesi, Sinop Halkevi Dergisi Dıranaz ve Halkevi yayınlarının bir bölümü de Vilâyet Matbaası'nda basıldı. Bu matbaa resmi bir basımevi olmakla birlikte, dışarıya da iş yapmaktaydı (Sinop İli 1967 Yıllığı, 1967:118). Ayrıca, Sinop'un eğitim ve kültür hayatına katkı sağlayan önemli işlerden biri de, Cumhuriyetin ilk yıllarında 9 Ekim 1924'de açılan Dr. Rıza Nur Kütüphanesi'dir (Bizim Karadeniz, 10 Ekim 2008: Sinop İli 1967 Yıllığı, 1967:134).

2.3. Sinop Medreselerinin Yeniden Açılımsına Dair Çabalar

Osmanlı Devleti'nin yükseliş döneminde, her alanda olduğu gibi eğitim alanında medreselerin oynadığı müspet rol, Osmanlı Devleti'nin gelişmesine olumlu yönde bir etki yapmıştır. Ancak, bu durum, XVI. yüzyılın sonlarından itibaren değişmeye başlamış, sosyal ve iktisadi düzenin bozulmaya başlaması vakıf müesseselerinin bozulmasına, vakıf müesseselerinin bozulması da medrese sisteminin çökmesine sebep olmuştur (Aydın, 2016:619-620).

Türk eğitim tarihinde önemli bir yere sahip olan medreseler, başlangıçta bütün eğitim faaliyetlerinin yapıldığı kurumlarken Tanzimat döneminde yeni mesleki okulların açılması ile sadece din eğitimi verilen okullar haline getirildi. Ancak, medreselerin uzun zamandan beri ihmal ve ilgisizlik yüzünden geri kaldıkları, çağın gelişmelerine ayak uyduramadıkları görüldüğünden ıslahına karar verildi. Bu çerçevede 30 Eylül 1914 tarihinde "İslâh-ı Medâris Nizamnamesi" hazırlandı ve bütün medreseler "Darü-l Hilafeti-l Aliyye" adı altında birleştirildi (Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitiminde Modernleşme, 2014:287).

Nisan ve Ekim 1917'de Şeyhülislam Musa Kazım Efendi bir nizamname çıkartarak, 1914 ıslahatı doğrultusunda medreselerde yeni düzenlemeler yaptı. Milli Mücadele yıllarına gelindiğinde ise Mayıs 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından "Medâris-i İlmiye Nizamnamesi" çıkartıldı. TBMM Hükümeti tarafından çıkartılan nizamnamenin gerekçesinde, TBMM'ne her taraftan halkın imam, müezzin ihtiyacını karşılamak için başvurmakta olduğu, bu ihtiyaçların karşılanması için nizamnamenin çıkartıldığı ifade ediliyordu. Nizamname TBMM'nin etkisi altında bulunan yerlerde eski medreseleri "Medrese-i İlmiye"adı altında teşkilatlandırdı. Programlarda dini, hukuki dersler yanında Maarif Nezareti mekteplerinde okutulan bazı sosyal ve müspet bilim dersleride yer verildi. TBMM tarafından yapılan bu düzenlemelerle medreseler günün şartlarına uyumlu, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilir kurumlar haline getirilmeye çalışıldı (Akyüz, 2001:260).

Ülkenin genelinde olduğu gibi Sinop'ta da medreselerin savaş yıllarında eğitim faaliyetlerinin kesintiye uğradığı, bu nedenlerle din adamı ihtiyacını karşılamada zorluklar yaşanıyordu. Din adamı sorununu çözmek düşüncesinde olan Sinop Mutasarrıfı Zihni Bey, Sinop İlim Encümeni tarafından verilen Liva merkezinde bulunan Sultan Alâeddin Medresesi'nin açılması kararını, 1921 yılında Şer-iye ve Evkaf Vekâleti'ne bildirdi. Zihni Bey, müracaatında Birinci Dünya Savaşı'nın memlekette doğurduğu boşluklardan birinin de din uleması ve medreseler alanında olduğunu, bu boşluğun özellikle Sinop'ta pek elim bir surette tesirinin hissedildiğini ifade ediyordu. Zaten savaş öncesi yıllarda da Sinop'ta ulemanın çok az olduğunu, savaş sonrasında ise mevcut din ulemasının iyice azaldığını neredeyse bir iki kişi kaldığını beyan eden Zihni Bey, birçok eksikleri olmasına rağmen gerek Sinop merkezde iki, Boyabat'ta dört, Gerze ve Ayancık da bir tane olmak üzere toplamda sekiz medrese bulunduğu ve bunların hepsinin kapalı olduğunu bildirdi.

Zihni Bey, müracaatında hiçbir eğitim faaliyeti olmadığı halde müderrislerin maaşlarını düzenli olarak aldıklarını, bu medreselerden hiç olmazsa Sinop merkezdekini olsun açılmasını istedi. Şart ve imkânların her medresenin mevcut şartlar içinde kendi mahallinde açılmasının mümkün olmadığı için bütün medreselerin varidatını, müderrislerini Sinop merkeze toplayarak, burada yeni usul üzere bir medrese şubesi açmayı ve bütün talebeyi buraya toplamayı teklif etti. Cehaleti bu şekilde def etmeye çalışmanın yerinde olacağını bildiren Zihni Bey, medresenin merkezde açılması kabul edilmesi halinde, pek harap halde olan binanın tamir edilmesi içinde 45.000 kuruşa ihtiyaç olduğunu, bu paranın kendilerinde mevcut olmadığını da ifade etti (Sebilü'r-Reşâd, 21 Receb 1339:100-101). 1921'deki bu girişimler üzerine, Sinop, Boyabat, Ayancık, Gerze

ilçelerinde ve Boyabat İlçesi'ne bağlı Durağan Nahiyesi'nde kapalı halde bulunan medreseler 1922'de tekrar açıldı. Ders yılı sonunda talebe kayıt ve kabulüne başlandı ancak, medreselerde verilen eğitim mevcut ihtiyaçlara cevap vermekten çok uzaktı. Sinop'ta bulunan medreselerde, İstanbul ve diğer bazı büyük şehirlerde bulunan medreselerdeki programlar ve verilen dersler yer almıyordu (Mehmed Said, 1922:47).

Millî Mücadele'nin kazanılıp Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra Türk toplumunu çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak, ülkenin ilerlemesini önündeki engelleri kaldırmak, laik ve millî bir yapı oluşturmak için Atatürk inkılâpları uygulanmaya başlamıştır. Özellikle Türk inkılâbının başarısının eğitim alanındaki başarıya bağlı olduğu gerçeği, eğitimin yaygınlaşması ve değişmesi için kararlı ve acil adımların atılmasını zorunlu kılmıştır. Bu amaçla Atatürk döneminde eğitim ve öğretimin ilkokuldan yükseköğretime kadar olan her alanında köklü çözümlere gidilmiştir. 03.03.1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun birinci maddesinde yer alan "Türkiye dahilindeki bütün müessesat-ı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekaleti'ne merbuttur" ifadesi ile medreselerde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Vasıf Bey 13.03.1924 tarihli genelgesiyle medreseler üzerindeki tasarruf hakkını kullanarak medreseleri kapattı (Demirtaş, 2008:166).

3. SONUÇ

Millî Mücadele'nin kazanılıp Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra, Türk toplumunu çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak, millî bir yapı oluşturmak için eğitim alanında köklü değişiklikler yapılmıştır. Özellikle Türk inkılâbının başarısının eğitim alanındaki başarıya bağlı olduğu bilindiğinden, eğitimin yaygınlaşması ve değişmesi için kararlı ve acil adımlar atılmıştır. Bu amaçla Atatürk önderliğinde eğitim ve öğretimin ilkokuldan yükseköğretime kadar olan her alanında köklü çözümlere gidilmiştir. Getirilen çözümler ise, eğitimin hem niceliksel hem de niteliksel durumunu geliştirdiği gibi Atatürk'ün özlemini duyduğu yeni Türkiye'nin temel taşlarını oluşturmuştur.

Türkiye'nin eğitim politikasına uygun olarak Sinop'ta da fiziki ve maddi imkânlar açısından yetersizlik arz eden eğitim ve öğretim kurumları, imkanlar dairesinde işlevsel hale getirilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin önemli bir kısmının savaşlarda kaybedilmiş olması, mevcut eğitimcilerin bir kısmının mesleki formasyonun yetersizliği ve öğretim programlarının çağdaş bir anlayıştan yoksun olması, ders araç-gereçlerinin eksikliği, eğitimle ilgili merkez ve taşra teşkilatlarının sorunları gibi ciddi meseleler çözülmeye çalışılmıştır. Bu tür sorunlar özelden Sinop'ta görüldüğü gibi genelde ülkenin bütününün sorunu olarakta görülmektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra bütün bu sorunların çözümü, ülkenin muassır medeniyetler seviyesine ulaştırılmasında bir öncelik olarak ele alınmış ve çözülmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri, Tutanaklar, Yıllıklar, Süreli Yayınlar

BCA, S:1257, D:249-14, F:30.18.1.1, Y:4.40.17.

Bizim Karadeniz, "84 Yaşında Bir Çınar: Dr. Rıza Nur İl Halk Kütüphanesi", 10 Ekim 2008.

Sebilü'r-Reşâd, 21 Receb 1339/3 1 Mart 1337 (1921), C. XIX, Aded:478.

Sinop 1973 İl Yıllığı, Sinop Milli Eğitim Müdürlüğü Yay. 20 Nisan 1974.

Sinop Gazetesi, "Maarifte Terakki mi Terdi mi?", S.62, 9 Temmuz 1923.

Sinop İli 1967 Yıllığı, İl Basımevi, Sinop 1967.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: I, C. I, s. 202.206.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: I, C. V, s. 282.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: I, C. VI, s.524-525.

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: I, C.VIII, s. 70.

Kitap ve Makaleler

Akgün, S. & Uluğtekin, M. "Misak-ı Maarif", dergiler. ankara.edu.tr/dergiler /45/807/10272. Pdf.

Akyüz, Y. (1983). "Atatürk ve 1921 Eğitim Kongresi", Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.

Akyüz, Y. (2001). Türk Eğitim Tarihi –Başlangıçtan 2001'e-, Alfa Yayınları, İstanbul.

- Akyüz, Y. (1988). Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu, TTK Yay., Ankara.
- Altun, T. (2012). Mekteb-i İdadiden Öğretmenevine (1885-1985), Sinop.
- Aydın, M. K. & Aydın, M. & Kaya, F. (2016). “Malatya Halkevi Öncülüğünde Kutlanan 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Etkinlikleri (1932-1951)”, Turkish Studies, Volume 11/18.
- Aydın, M. K. (2016). “Amasya Medreselerinin Türk İslam Düşüncesinin Gelişmesi Bakımından Önemi” I. Türk İslam Siyasi Düşüncesi Kongresi Bildiriler Kitabı, (8– 10 Ekim 2015, Aksaray), Aksaray.
- Arı, A. (2002). “Tevhid-i Tedrisat ve Laik Eğitim”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. XXII.
- Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitiminde Modernleşme, (Proje Yöneticisi Uğur Ünal), (2014). Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayını, Yayın No: 134, İstanbul.
- Başoğlu, B. (1978). Sinop İli Tarihi, Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- Bayram, M. (1988). “Pervâneoğulları Zamanında İlmî Çalışmalar”, I. Tarih Boyu Karadeniz Kongresi, Ekim 1986, Samsun.
- Çiçek, R.(1991). Milli Mücadele’de Kastamonu, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Çoban, F. (2006). H. 1288 (M. 1871) Ve H. 1317 (M. 1899) Tarihli Kastamonu Vilayeti Salnamelerinin Transkripsiyon Ve Değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Demirtaş, B. (2008). “Atatürk Döneminde Eğitim Alanında Yaşanan Gelişmeler”, Gazi Akademik Bakış, C.I, S.2, Ankara.
- Dikmen, F. (1956). (Ferid Dikmen “İstiklal Savaşı’nda Sinop” başlığı altında Kurtuluş Savaşı yıllarında Sinop’ta meydana gelen olayları anlatmıştır. 1956 yılında Osmanlı Türkçesi ile yazılan eser Sinop Rıza Nur Kütüphanesi’nde bulunmaktadır).
- Evliya Çelebi. (1999). Evliya Çelebi Seyahatnamesi, II. Kitap, (Haz. Zekeriya Kurşun-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Göldaş, İ. (1981). Milli Mücadele Döneminde Öğretmenler Hakkında, Öğretmen Dünyası Yayınları, İstanbul.
- Güneş, İ. (2009). Birinci TBMM’nin Düşünce Yapısı (1920-1923), Türkiye İş Bankası Yayınları. İstanbul.
- İnan, R. (1983). “1920’lerde Türk Millî Eğitimi”, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Kaplıhan, E. (2012). “Hazırlık (Kurtuluş) Savaşı Dönemi Eğitim Politikaları ve Eğitim Faaliyetleri”, Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Y.1, S.1, Güz.
- Karagözoğlu, G. (1994). “Atatürk’ün Eğitim Savaşı”, I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu Bildirileri, 21-23 Eylül 1987, Ankara.
- Karpat, K. H. (2010). Osmanlı Nüfusu (1830-1914), Timaş Yayınları, İstanbul.
- Mehmed Said (1922). Türkiye’nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası, Sinop Sancağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Umur-ı Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekaleti Yay., Öğüt Matbaası, Ankara.
- Nur, R. (1968). Hayatım ve Hatıratım, C. II, Altındağ Yayınları, İstanbul.
- Okur, M. (2005). “Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli ve Modern Bir Eğitim Sistemi Oluşturma Çabaları”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.V, S.1, Ankara.
- Öz, M. (2012). “Sinop”, İ.A., TDV, C.XXXVII, TDV Yayınları, İstanbul.
- Shaw, S J. & Shaw E. K. (1983). Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye II, İstanbul.
- Sinop İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim, (1998). Sinop İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Sinop.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1976). “Sinop’ta Selçuklular Zamanına Ait İki Tarihi Eser Alâeddin Camii”, Türk Etnografya Dergisi, S.15, TTK Basımevi, Ankara.
- Yakupoğlu, C. (2007). Kuzeybatı Anadolu’nun Sosyo-Ekonomik Tarihi XIII-XV. Yüzyıllar, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Ankara.

Yücel, Y. (1993). “Candarogulları”, İ.A., T.D.V., C.VII, İstanbul.

Yücel, Y. (1998). Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar, XIII-XV. Yüzyıllarda Kuzey-batı Anadolu Tarihi, Çobanoğulları-Candarogulları Beylikleri, TTK. Yayınları, Ankara.